

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Františka Ištvánka a soudců JUDr. Pavla Pavlíka a JUDr. Pavla Simona, ve věci žalobce M [REDACTED] M [REDACTED] bytem [REDACTED] zastoupeného JUDr. Karlem Polákem, advokátem se sídlem v Kutné Hoře, Lorecká 465, proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 16, o zadostiučinění za nemajetkovou újmu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 41 C 3/2010, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2011, č. j. 13 Co 374/2011-94, takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2011, č. j. 13 Co 374/2011-94, **se zrušuje** ve výroku III. a v části výroku II. ve slovech „a jinak, tj. co do částky 3,068.784,- Kč spolu se zákonným úrokem z částky 3,135.284,- Kč od 29. 12. 2009 do zaplacení, se potvrzuje“.

II. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 20. 12. 2010, č. j. 41 C 3/2010-61, ve znění opravného usnesení ze dne 19. 5. 2011, č. j. 41 C 3/2010-82, **se zrušuje** ve výroku IV. a v té části výroku III., v níž byla zamítnuta žaloba co do částky 3,068.784,- Kč se zákonným úrokem z prodlení od 29. 12. 2009 do zaplacení a dále do zákonného úroku z prodlení z částky 66.500,- Kč od 29. 12. 2009 do zaplacení.

III. Věc **se** v tomto rozsahu **vrací** Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Obvodní soud pro Prahu 2 uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 366.500,- Kč s příslušnými úroky z prodlení (výrok I.), řízení co do 73.610,- Kč s příslušenstvím zastavil (výrok II.), žalobu co do 3,135.284,- Kč s příslušenstvím zamítl (výrok III.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

K odvolání žalobce i žalované odvolací soud v záhlaví uvedeným rozsudkem zastavil řízení o odvolání žalované (výrok I.), rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé změnil tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobci ještě 66.500,- Kč, jinak rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

Žalobce se po žalované domáhal, aby mu poskytla přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout jednak poškozením jeho pověsti a cti v důsledku nespravedlivého odsouzení a výkonu trestu (ve výši „kolem 1.000.000,- Kč“), jednak omezením svobody v době výkonu trestu odnětí svobody ve výši „kolem 100.000,- Kč za jeden měsíc omezení osobní svobody (tj. cca 1.400.000,- Kč)“, a konečně omezením vyplývajícím z tzv. přiměřených omezení ve zkušební době (ve výši „kolem 500.000,- Kč“), to vše v souvislosti s trestním řízením vedeným u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. [REDAKCE], resp. [REDAKCE]. K tomu výslovně uvedl, že tyto částky, coby vyčíslení jednotlivých nároků, jsou pouze orientační a že vzhledem k veškeré nemajetkové újmě, kterou utrpěl, by za přiměřené zadostiučinění považoval celkově 3.500.000,- Kč.

Dále se žalobce domáhal zaplacení 73.610,- Kč z titulu ušlého zisku za dobu, kdy vykonával trest odnětí svobody ve věznicí [REDAKCE] tj. za období od 25. 4. 2003 do 30. 6. 2004. Konečně požadoval i zaplacení 1.784,- Kč jakožto žalovanou dosud neuhrazené části jeho nákladů vynaložených na obhajobu v řízení o obnovu trestního řízení a také v obnoveném řízení.

Soudy vyšly ze zjištění, že žalobci bylo dne 20. 5. 1999 sděleno obvinění ze spáchání trestného činu porušování povinnosti v řízení o konkursu a vyrovnání. Tohoto trestného činu se měl dopustit tím, že po doručení rozhodnutí soudu o prohlášení konkursu na jeho majetek nereagoval na výzvu ustanoveného správce konkursní podstaty k potřebnému doložení seznamu majetku a závazků, účetních dokladů a neposkytoval mu potřebná vysvětlení. Dne 16. 11. 1999 byl žalobce uznán vinným ze spáchání uvedeného trestného činu a byl mu uložen trest odnětí svobody v délce trvání osmnácti měsíců, přičemž výkon tohoto trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let. Dále mu byla uložena přiměřená omezení spočívající v povinnostech vyplývajících z konkursního řízení. Odvolání proti tomuto rozsudku podal žalobce opožděně. Usnesením soudu ze dne 24. 6. 2002 bylo vysloveno, že se žalobce ve zkušební době neosvědčil, a že je povinen vykonat uložený trest odnětí svobody. Proti tomuto usnesení podal žalobce stížnost, která byla zamítnuta. Dne 25. 4. 2003 nastoupil žalobce výkon trestu odnětí svobody, z něhož byl podmíněně propuštěn dne 30. 6. 2004. Následně, dne 13. 6. 2008, bylo původní usnesení, kterým byl prohlášen konkurs na majetek žalobce, změněno tak, že návrh na prohlášení konkursu byl zamítnut. Na to byla povolena obnova trestního řízení a odsuzující rozsudek ze dne 16. 11. 1999 byl v plném rozsahu zrušen, přičemž byla zrušena i veškerá rozhodnutí na něj navazující. Následně byl žalobce rozsudkem ze dne 7. 1. 2009 v plném rozsahu zproštěn obžaloby.

Soud prvního stupně podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“), přiznal žalobci zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou mu výkonem trestu odnětí svobody ve výši 216.500,- Kč. Při výpočtu vycházel z toho, že žalobci přísluší 500,- Kč za každý ze 433 dnů strávených ve výkonu trestu odnětí svobody. Dále žalobci přiznal zadostiučinění ve výši 150.000,- Kč za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním, přičemž vycházel z částky 15.000,- Kč za jeden rok trvání trestního stíhání, tj. od 14. 5. 1999, kdy bylo žalobci sděleno obvinění, do 7. 1. 2009, kdy byl vyhlášen zprošťující rozsudek.

Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně, že za nezákonné rozhodnutí se považuje i opatření o sdělení obvinění, které bylo posléze pro nezákonnost zrušeno. Nelze nicméně pominout, že institut přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím byl do českého právního řádu zaveden až s účinností od 27. 4. 2006, zákonem č. 160/2006 Sb. Dle přechodného ustanovení obsaženého v čl. II uvedeného zákona však není možné přiznat přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, bylo-li vydáno nezákonné rozhodnutí přede dnem 27. 4. 2006. Soud prvního stupně se tedy mylí, jestliže i přes shora uvedené uzavřel, že s poukazem na základní práva chráněná ústavními předpisy lze přiznat zadostiučinění podle § 31a OdpŠk. Odvolací soud nicméně dovedl, že zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o trestu, které bylo vydáno před účinností zákona č. 160/2006 Sb., je možno přiznat na základě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Žalobce se v tomto řízení domáhá zadostiučinění za nemajetkovou újmu mimo jiné i s poukazem na nezákonné omezení osobní svobody v důsledku jím vykonaného trestu odnětí svobody od 25. 4. 2003 do 30. 6. 2004, tj. celkem 433 dnů. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí, na jejichž základě byl výkon trestu odnětí svobody realizován, byla vydána před účinností zákona č. 160/2006 Sb., je na daný případ třeba aplikovat přímo čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Zadostiučinění za nemajetkovou újmu žalobci způsobenou nezákonným omezením osobní svobody tedy náleží, ovšem na základě aplikace jiného předpisu, než který užil soud prvního stupně.

Proto i kritéria pro posouzení výše zadostiučinění musí vycházet nikoliv ze zákona č. 82/1998 Sb., nýbrž z hledisek, na jejichž základě je nemajetková újma přiznávána Evropským soudem pro lidská práva při aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Těmito hledisky jsou povaha trestní věci, celková délka omezení osobní svobody a následky týkající se osobní sféry stěžovatele. S přihlédnutím ke zjištěným devastujícím účinkům nezákonného omezení osobní svobody v rámci širší rodiny žalobce, narušení sociální integrace této rodiny v místě jejího bydliště, jakož i komplikacím žalobce v souvislosti s jeho následným zapojením do pracovního procesu, dospěl odvolací soud k závěru, že přiměřenou výší zadostiučinění v dané věci se jeví částka 1.000,- Kč za den nezákonného omezení osobní svobody žalobce, tj. celkem 433.000,- Kč. Z tohoto důvodu, po odečtení soudem prvního stupně žalobci přisouzených 150.000,- Kč a 216.500,- Kč, přiznal odvolací soud žalobci na zadostiučinění nemajetkové újmy dalších 66.500,- Kč.

Protože výrok rozsudku soudu je svou povahou v tomto případě konstitutivní, nemohla být žalovaná do okamžiku jeho vydání v prodlení. Z tohoto důvodu soud žalobci nepřiznal požadovaný úrok z prodlení v zákonem stanovené výši.

Proti té části výroku II. rozsudku odvolacího soudu, kterou byl rozsudek soudu prvního stupně jinak, tj. co do částky 3.068.784,- Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z částky 3.135.284,- Kč od 29. 12. 2009 do zaplacení potvrzen, podal žalobce dovolání. Jeho přípustnost dovozuje ze zásadního právního významu napadeného rozhodnutí. Důvodnost dovolání opírá o tvrzení, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a že řízení bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé.

Za zásadně právně významnou otázku považuje žalobce to, zda a za jakých podmínek náleží osobě, jejíž trestní stíhání bylo zahájeno před účinností zákona č. 160/2006 Sb. a která byla po jeho účinnosti zproštěna obžaloby, zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním. Dále pak klade otázku, zda lze pravomocně přiznané zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou bezdůvodným trestním stíháním započítat na zadostiučinění přiznané za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem trestu. Žalobce též dovolacímu soudu předkládá k posouzení přiměřenost dosud přiznaného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem trestu. Konečně má žalobce za to, že otázkou

zásadního právního významu je i výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou bezdůvodným trestním stíháním ve vztahu k zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení.

Žalobce upozorňuje na to, že v době rozhodování odvolacího soudu byl rozsudek soudu prvního stupně v té části, jíž bylo žalobě vyhověno, v právní moci, neboť odvolání žalované proti této části rozsudku soudu prvního stupně bylo vzato zpět. Odvolací řízení se proto týkalo té části žaloby, kterou se žalobce domáhal ve větším rozsahu, než v jakém tato zadostiučinění byla přiznána soudem prvního stupně, satisfakce za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním a za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem trestu, jakož i té části žaloby, kterou se žalobce domáhal zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou uložením přiměřených omezení, a to jak v odsuzujícím rozsudku, tak posléze v usnesení, kterým byl žalobce z výkonu trestu podmíněně propuštěn.

Ačkoliv to v rozsudku odvolacího soudu není výslovně uvedeno, je z jeho obsahu zřejmé, že se zřetelem k výkladu přechodného ustanovení čl. II zákona č. 160/2006 Sb. dospěl k závěru, že žalobci nelze přiznat zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou jeho nezákonným trestním stíháním, ani za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci uložením tzv. přiměřených omezení, kterým byl podroben ještě po účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. Ve vztahu k zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci výkonem trestu odnětí svobody pak odvolací soud shledal zadostiučinění přiznané soudem prvního stupně ve výši 500,- Kč za den výkonu trestu jako nedostatečné. Sám pak dospěl k závěru, že přiměřeným zadostiučiněním je 1.000,- Kč za den trvání výkonu trestu odnětí svobody, tedy 433.000,- Kč. Žalobci však přiznal navíc jen 66.500,- Kč, přičemž od celkové částky 433.000,- Kč odečetl celou částku přiznanou žalobci soudem prvního stupně za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním (tedy 150.000,- Kč). Takové započtení částky přiznané soudem prvního stupně z jiného důvodu však nemá žádný zákonný podklad.

Nesprávné právní posouzení odvolacího soudu spočívá však především v tom, že žalobci nepřiznal nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním. Odvolací soud vůbec nevzal v úvahu, že trestní stíhání žalobce skončilo až zprošťujícím rozsudkem ze dne 7. 1. 2009. Až do uvedené doby tedy žalobci vznikala újma z důvodu jeho nezákonného trestního stíhání. Teprve právní mocí tohoto rozsudku vzniklo žalobci právo na zadostiučinění. Žalobce navíc poukazuje na závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1191/2008.

Na nesprávném právním posouzení věci spočívá i ta část rozsudku odvolacího soudu, v níž žalobci nebyl přiznán úrok z prodlení z toho důvodu, že přiznání satisfakce je svou povahou konstitutivním výrokem. Tento právní názor je v rozporu se stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, v němž se uvádí, že poškozený má právo na úrok z prodlení ode dne následujícího po uplynutí šesti měsíců po té, kdy byl nárok na zadostiučinění uplatněn postupem podle § 14 OdpŠk.

Ve vztahu k výši zadostiučinění za výkon trestu žalobce namítá, že ani 1.000,- Kč za jeden den výkonu trestu není dostatečnou satisfakcí za zásah do jeho ústavních práv. To zejména v tomto případě, v němž soudy obou stupňů vycházely z toho, že uvěznění mělo devastující účinek na širší rodinu žalobce, narušilo integraci rodiny v místě bydliště a vyvolalo komplikace při následném zapojení žalobce do pracovního procesu. Přiznaná satisfakce je nižší než ta, která bývá soudy přiznávána v případech nezákonného vazebního držení, přičemž je třeba poukázat na vyšší stupeň omezení práv odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody.

Konečně i částka přiznaná soudem prvního stupně za újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním (150.000,- Kč) není adekvátní, neboť dosahuje jen výše, která se přiznává za nepřiměřenou délku soudního řízení, a to jen tehdy, jestliže nejsou dány žádné důvody

pro její zvýšení či snížení. Újma způsobená nezákonným trestním stíháním je přitom daleko závažnější.

Za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci uložením přiměřených omezení pak nebylo přiznáno nic.

Z uvedených důvodů žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v části výroku II. vyjádřené slovy „jinak, to je co do částky 3.068.784,- Kč spolu se zákonným úrokem z částky 3.135.284,- Kč od 29. 12. 2009 do zaplacení se potvrzuje“, a aby v tomto rozsahu byla věc vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jakožto soud dovolací při projednání dovolání a rozhodnutí o něm postupoval podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (viz přechodné ustanovení čl. II, bod 7, zákona č. 404/2012 Sb.) - dále jen „o. s. ř.“, jakož i se zřetelem k nálezům Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, a ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11, dostupným na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

Dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou advokátem. Proto se dále zabýval jeho přípustností.

Dovolání by mohlo být shledáno přípustným jen tehdy, jestliže by dovolací soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je po právní stránce ve věci samé zásadně významné (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolání je přípustné, neboť odvolací soud posoudil nárok žalobce na náhradu nemajetkové újmy způsobené mu samotným trestním stíháním a na úroky z prodlení v rozporu s dosavadní judikaturou dovolacího soudu.

Dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení před oběma soudy nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolací soud se v tomto ohledu ztotožňuje s dovolatelem, že řízení takovými vadami postiženo bylo, když odvolací soud promítl své výsledné přezkumné úvahy do již pravomocně rozhodnuté věci.

Odvolací soud považoval za nedostačující zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci výkonem trestu odnětí svobody, které mu přiznal soud prvního stupně v částce 500,- Kč za jeden den. Adekvátním bylo podle jeho názoru 1.000,- Kč za jeden den strávený ve výkonu trestu odnětí svobody. Za dobu 433 dní mu proto přiznal 433.000,- Kč. Protože soud prvního stupně žalobci přiznal již 366.500,- Kč, uložil odvolací soud žalované povinnost zaplatit žalobci dalších 66.500,- Kč. Z rozsudku odvolacího soudu se však nepodává, zda a jak odvolací soud zohlednil, že z 366.500,- Kč přiznaných soudem prvního stupně bylo 150.000,- Kč zadostiučiněním za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci trestním stíháním. Odvolací soud buď tuto skutečnost zcela přehlédl (což však není pravděpodobné, neboť ji sám několikrát výslovně v odůvodnění zopakoval), nebo skutečně postupoval tak, jak uvedeno v dovolání - tedy že částku 150.000,- Kč „započetl“ na zadostiučinění za výkon trestu odnětí svobody.

Část rozsudku soudu prvního stupně, v níž bylo žalobci přiznáno 150.000,- Kč za trestní stíhání, nebyla ovšem odvoláním dotčena (neboť žalovaná vzala své odvolání zpět),

a proto v době rozhodování soudu odvolacího byla v právní moci. Odvolací soud proto již tuto částku nemohl započíst na zadostiučinění, které přiznal žalobci z důvodu nemajetkové újmy způsobené výkonem trestu odnětí svobody. Je také třeba zohlednit, že se jedná o dva nároky se samostatným skutkovým základem a jestliže soud prvního stupně pravomocně jednomu nároku vyhověl, nemohl odvolací soud zadostiučinění v důsledku toho přiznané „přeměnit“ na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem trestu odnětí svobody.

Jinými slovy řečeno, jestliže měl odvolací soud za to, že žalobci bylo třeba poskytnout vyšší zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem trestu odnětí svobody, a to ve výši 1.000,- Kč za den, měl žalobci přiznat dalších 216.500,- Kč bez ohledu na to, co mu již soud prvního stupně přisoudil na jiný, žalobou uplatněný, nárok.

Ze žalobních tvrzení je dále zcela zřejmé, že žalobce uplatnil co do zadostiučinění za nemajetkovou újmu nejméně tři nároky se samostatným skutkovým základem (dovolací soud ponechává stranou nároky žalobcem uplatněné ve vztahu k náhradě škody majetkové ve výši 75.394,- Kč, které vyčísleny v žalobě byly a nejsou předmětem dovolacího řízení). Jedná se o nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která měla žalobci vzniknout jednak v důsledku rozhodnutí (opatření) o zahájení trestního stíhání, dále v důsledku jeho odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody a uložení odpovídajících omezení a konečně v důsledku výkonu trestu odnětí svobody. Této žalobní konstrukci však neodpovídá (jediný) požadavek na zaplacení částky 3,500.000,- Kč, neboť není zjevné, v jakém rozsahu se požadovaná částka k jednotlivým nárokům vztahuje. To činí žalobu neurčitou, a bylo proto na soudu prvního stupně, aby postupem podle § 43 odst. 1 o. s. ř. vyzval žalobce k upřesnění žaloby ve směru rozlišení, jaké odškodnění ve vztahu k jednotlivým žalobním nárokům požaduje. Pokud tak soud prvního stupně neučinil a soud odvolací jeho pochybení nenapravitel, je řízení zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Na věci nic nemění ani to, že žalobce již v žalobě uvedl, že za újmu, která mu vznikla „na cti a dobré pověsti v důsledku odsouzení a výkonu trestu je přiměřeným zadostiučinění částka kolem 1,000.000,- Kč, za újmu vzniklou omezením osobní svobody žalobce v době výkonu trestu odnětí svobody pak zadostiučinění ve výši cca 100.000,- Kč za každý měsíc omezení osobní svobody,[...], za zásah do jeho práv vyplývající z povinnosti podrobit se přiměřeným omezením v době podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody a v době zkušební doby podmíněného propuštění v částce 500.000,- Kč.“ Celkově pak považoval za přiměřené zadostiučinění 3,500.000,- Kč. Soud prvního stupně sice takto specifikované nároky právně posoudil jako nároky dva (viz výše), což - jak bude níže uvedeno - není nesprávné, ovšem ani ve vztahu k těmto dvěma nárokům neměl jasno o tom, kolik žalobce na každý z těchto nároků požaduje.

Již z důvodu zatížení řízení uvedenými vadami bylo třeba částečně zrušit oba rozsudky a věc ve stejném rozsahu vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud však považoval za nutné - a to i vzhledem k důvodům založení přípustnosti předmětného dovolání - uvést následující.

Lze se podle odůvodnění rozsudku odvolacího soudu domnívat, že dospěl k závěru, že zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci trestním stíháním není možné poskytnout, neboť nemajetková újma vznikla žalobci ještě před tím, než vstoupil v účinnost zákon č. 160/2006 Sb., a proto na tento případ není možné aplikovat § 31a OdpŠk.

Nicméně takový závěr by byl správný jen částečně. V rozsudku ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5180/2009, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že „stát odpovídá za podmínky stanovených zákonem č. 82/1998 Sb., ve znění zák. č. 160/2006 Sb., za nemajetkovou újmu vzniklou v době od 27. 4. 2006 i tehdy, jestliže nezákonné rozhodnutí, které újmu způsobilo, bylo vydáno před uvedeným datem. Odškodnění nemajetkové újmy vzniklé v době před

27. 4. 2006 a založené v trestním řízení jinou skutečností, než je nezákonné omezení osobní svobody, lze proti státu přiznat cestou ochrany osobnosti podle § 11 a násl. občanského zákoníku“ (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na jeho internetových stránkách, www.nsoud.cz).

Nejvyšší soud nadále vychází z toho, že nemajetková újma vzniká poškozenému již v souvislosti s působením škodné události, tedy s vydáním nezákonného rozhodnutí a jeho bezprostředním účinkem, s nesprávným úředním postupem, s trváním nepřiměřené délky řízení apod. Např. v rozsudku ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, uveřejněném pod R 115/2012, konkrétně dovedl, že zprošťující trestní rozsudek, stejně jako usnesení o zastavení trestního stíhání, samy o sobě újmu poškozenému nepůsobí, že takový rozsudek nebo usnesení nejsou skutečností, která zakládá nárok na náhradu nemajetkové újmy, když existence příslušného rozhodnutí je pouze podmínkou přiznání nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé vazbou nebo trestním stíháním (srov. § 9 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.), a že újma nemajetkové povahy vzniká v těchto případech již v souvislosti s vykonáním vazby.

Lze souhlasit s dovolatelem, že trestní stíhání vůči němu vedené trvalo až do vydání zprošťujícího rozsudku v roce 2009, a tedy, že nemajetková újma mu vznikala i po 27. 4. 2006, tedy po té, kdy byl do českého právního řádu zaveden institut zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci.

Z tohoto důvodu by ale - s ohledem na § 9 odst. 2 písm. a) o. s. ř. - bylo na soudu prvního stupně, aby po případném odstranění vady žaloby (viz výše), vyzval žalobce ke specifikaci jeho nároků za dobu do 26. 4. 2006 a od 27. 4. 2006 a pokud tak žalobce učiní, vyloučil z důvodu své věcné nepříslušnosti část nároku, týkající se odškodnění žalobce za „nezákonné trestní stíhání“ a za odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody, včetně uložených omezení, v době před 27. 4. 2006 k samostatnému řízení postupem podle § 112 odst. 2 o. s. ř. a následně ohledně vyloučeného nároku postupoval podle § 104a odst. 2 o. s. ř. a věc po vyjádření účastníků předložil svému nadřízenému vrchnímu soudu k rozhodnutí o tom, které soudy jsou věcně příslušné o něm rozhodnout. Pokud tak soud prvního stupně neučinil, bylo na odvolacím soudu, aby pro daný nedostatek podmínek řízení rozsudek soudu prvního stupně podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil.

K uvedenému Nejvyšší soud podotýká, že nemohl v otázce věcné příslušnosti k projednání nároků žalobce rozhodnout sám postupem podle § 243b odst. 3 věta druhá o. s. ř., neboť dosud nedošlo k odstranění vad žaloby a případně vyloučení nároku, u něhož není věcná příslušnost soudu prvního stupně dána, k samostatnému rozhodnutí.

Věcně příslušný soud rozhodující o nároku žalobce v rámci řízení na ochranu osobnosti pak při svém rozhodování přihlédně k tomu, že je daným postupem suplována absence zákonné úpravy odškodnění nemajetkové újmy, za kterou odpovídá stát, jež by v případě, pokud by nárok spadal do časové působnosti zák. č. 82/1998 Sb., ve znění zák. č. 160/2006 Sb., byl posuzován podle § 31a odst. 2 tohoto zákona. V této souvislosti přihlédně nejen k nezákonnosti zahájení trestního stíhání a odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody, která je založena konečným zproštěním žalobce obžaloby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 35/1991), ale ve vztahu k odsouzení žalobce zohlední i naplnění podmínky odpovědnosti státu, jinak uvedené v § 8 odst. 2 zák. č. 82/1998 Sb., ve znění účinném v době uložení podmíněně odloženého trestu odnětí svobody, podle něž nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil možnosti podat proti nezákonnému rozhodnutí odvolání, rozklad, námítky, odpor, stížnost nebo opravný prostředek podle zvláštního předpisu (dále jen "řádný opravný prostředek"), nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné. Vedle toho zohlední i okolnost

případného podílu žalobce na zahájení trestního stíhání a zejména pak na svém odsouzení, jak by to učinil soud rozhodující podle zák. 82/1998 Sb. (viz jeho § 12 odst. 1 písm. a/). Dále bude třeba přihlídnout i k tomu, že žalobci již bylo pravomocně přiznáno zadostiučinění ve výši 150.000,- Kč.

Dovolací soud v této souvislosti pouze upozorňuje soudy rozhodující podle zákona č. 82/1998 Sb. na své rozsudky ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011, uveřejněný pod č. 122/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a ze dne 21. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2256/2011, v nichž byly vyjádřeny závěry vztahující se ke způsobu stanovení zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou „nezákonným trestním stíháním“.

Co se týče žalobcem uplatněného nároku na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu vznikla v důsledku výkonu trestu odnětí svobody (v rozsahu 433 dní), odvolací soud správně posoudil tento nárok podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, neboť žalobce uložený trest vykonal celý před nabytím účinnosti zákona č. 160/2006 Sb.; dovolací soud k tomu jen doplňuje, že takový nárok je založen přímou aplikací uvedeného článku ve spojení s čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě (viz i rozsudek první sekce Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 10. 2005, ve věci Shilyayev proti Rusku, stížnost č. 9647/02, § 19 a násl.). Dovolání by proto mohlo být v daném rozsahu odmítnuto jako nepřijatelné, neboť zde rozsudek odvolacího soudu v otázce výše odškodnění není zásadně právně významný ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. Nejvyšší soud tak s ohledem na neurčitost žaloby a nemožnost určit rozsah, v jakém žalobce nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené výkonem trestu odnětí svobody uplatnil, učinit nemohl.

Proto jen pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že pro stanovení výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody by se v zásadě měla uplatňovat obecná kritéria, která byla ESLP stanovena ve vztahu k odškodnění za zbavení osobní svobody (viz výše uvedený rozsudek ve věci Shilyayev, § 21), resp. v českém prostředí ve vztahu k odškodnění za uvalení vazby (zejm. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný pod č. 52/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Možnost vyššího zadostiučinění bude vždy záviset na žalobcem tvrzené a případně i prokázané vyšší míře (intenzitě) utrpěné nemajetkové újmy (tzn. tehdy, bylo-li by zjištěno, že v průběhu výkonu trestu odnětí svobody poškozený podléhal přísnějším omezením nebo byl vystaven náročnějším podmínkám, nežli je tomu v případě vazebního držení).

K tomu Nejvyšší soud dodává, že v případě nemajetkové újmy způsobené žalobci výkonem trestu odnětí svobody bylo již o základu odpovědnosti státu pravomocně rozhodnuto (§ 159a odst. 54 o. s. ř.) a není zde z toho důvodu prostor pro její nový přezkum z hlediska § 8 odst. 1 ani § 12 odst. 1 písm. a) OdpŠk. Ve vztahu k danému nároku tak budou soudy po upřesnění žaloby rozhodovat výlučně o jeho výši.

Nesprávné je právní posouzení odvolacího soudu ve vztahu k žalobcem požadovaným úrokům z prodlení. Nejvyšší soud již několikrát konstatoval, že poškozený má právo na úrok z prodlení ode dne následujícího po uplynutí lhůty šesti měsíců poté, kdy nárok na náhradu přiměřeného zadostiučinění uplatnil postupem podle § 14 OdpŠk (viz např. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2060/2001). Uvedené vychází z aplikace obecného ustanovení § 15 OdpŠk ve spojení s § 517 obč. zák., a tak se vztahuje na všechny nároky uplatnitelné na základě uvedeného zákona.

Z výše uvedených důvodů považoval dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v dovoláním napadené části za nesprávný, a proto jej podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože se důvod zrušení rozsudku odvolacího soudu týkal též

rozsudku soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud podle § 243b odst. 3 věty druhé o. s. ř. také rozsudek soudu prvního stupně a podle téhož ustanovení vrátil věc ve zrušené části soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Soud prvního stupně bude muset nejprve odstranit vady žaloby spočívající v neurčité výši jednotlivých žalobcových nároků z hlediska, že jde o nároky se samostatným skutkovým základem a dále proto, že pro posouzení nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené žalobci trestním stíháním je dána jiná věcná příslušnost soudu pro období do 26. 4. 2006 a od 27. 4. 2006 a dále případně vyloučit část nároku, týkající se odškodnění žalobce za „nezákonné trestní stíhání“ a odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody v době před 27. 4. 2006 k samostatnému řízení postupem podle § 112 odst. 2 o. s. ř. z důvodu své věcné nepříslušnosti a následně ohledně vyloučeného nároku postupovat podle § 104a odst. 2 o. s. ř. a věc po vyjádření účastníků předložil svému nadřízenému vrchnímu soudu k rozhodnutí o tom, které soudy jsou věcně příslušné o něm rozhodnout.

Nově pak soud posoudí nárok žalobce na zákonný úrok z prodlení z odvolacím soudem pravomocně přiznané částky 66.500,- Kč od 29. 12. 2009 do zaplacení a výši nároku na náhradu nemajetkové újmy za výkon trestu odnětí svobody.

Soudy jsou ve smyslu § 243d odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 12. června 2013

JUDr. František I š t v á n e k , v . r .
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Helena Lovíšková

V zastoupení: Ivana Žlůvová